

Tulopolitiikan vaihtoehdot*

VOITTO RANNE

Tulopolitiikan vaihtoehtoja punnittaessa ainoana järkevänä lähtökohtana on pidettävä sitä, että järjestäytyneessä työmarkkinatoiminnassa tulopolitiikkaa harjoitetaan jossakin muodossa tulevaisuudessakin.

Mielipiteet tulopolitiikan tuloksellisuudesta vaihtelevat. Joidenkin yksilöiden ja järjestöjen mielestä se on osaltaan luonut vaurautta ja taloudellista menestystä; jotkut ovat sitä mieltä, että se on ollut tuhoisaa ja jopa epäuskottavaa.

Käsitykseni mukaan tulopolitiikka, keskitetyt työmarkkinaratkaisut, olivat sekä työnantaja- että palkansaajapuolelle hyödyttävää toimintaa 1970-luvulla ja 1980-luvun alkupuolella. Mutta 1980-luvun loppupuolella se alkoi menettää uskottavuuttaan. Keskusjärjestötasolla tehdyt sopimukset eivät pitäneetkään. Merkittävät palkansaajien liitot »lipesivät» toistuvasti pois ruodusta.

Tämä aiheutti työnantajapuolella oman reaktion. Irtaantuneet liitot ostettiin korkeammilla sopimusprosentilla ja liukumilla mukaan työrauhaan. Tämä peli jatkui niin kauan kuin talouden noususuhdannetta riitti. Lopulta tuli »pää vetävän käteen». Nyt olemme kaikkien tiedossa olevassa tilanteessa, jossa vaihtoehtoja ei kovin paljon ole tarjolla.

Valittavana on tasaisen ja maltillisen kehityksen tie tai ennalta arvaamaton heittäytyminen ns. markkinavoimien armoille. Valitaanpa kumpi tahansa näistä linjoista, niin helppoa ei työmarkkinapolitiikan hoitaminen Suomessa tule lähivuosina olemaan.

* Kommenttipuheenvuoro Kansantaloudellisen Yhdistyksen kokouksessa 19. 11. 1991.

Eri yhteyksistä saamani viestityksen perusteella olen muodostanut itselleni seuraavanlaisen käsityksen. Merkittävä osa työnantajarin-tamasta haluaa hajauttaa neuvottelu- ja sopimistoiminnan ja luopua uskottavuudeltaan epävarmoista keskitetyistä ratkaisuisista.

Toisaalta osa työnantajista ja suurin osa palkansaajajärjestöistä on edelleen keskitetyn tulopolitiikan kannattajia.

Tämä linjaerimielisyys on jakanut työmarkkinakentän kahtia, mikä ilmenee räikeällä tavalla juuri näiden päivien tilanteessa.

Jos valitsemme linjaksemme hajautetun sopimustoiminnan, on sillä sekä hyvät että huonot puolensa. Myönteisenä voi pitää sitä, että vientiteollisuus voi määritellä palkkakustannustasonsa maksukykyensä mukaan. Lisäksi voi olettaa, että »pekkaspäivien» tapaiset lisärasitteet voidaan välttää. Vai voidaanko? Palkansaajien voimakkailla teollisuusliitoilla on aina kiristysmahdollisuutensa. Tämä ajankohta on tästä oivallinen esimerkki. En usko enkä luota täydellisesti hajautetun markkinavoimaisen neuvottelu- ja sopimistoiminnan onnistumiseen maamme loppujen lopuksi melko vaatimattomien resurssien puitteissa.

Toisaalta myönnän, että vanhantyylliset kokonaisratkaisut ovat viime vuosina menettäneet uskottavuutensa. Tähän syyllistän muutamat SAK:n liitot. Itsekkyydessään ja kiristysvoimassaan ne ovat toistuvasti ajaneet palkansaajajärjestöt ja koko työmarkkinakoneiston sie-tokyvyn ääri rajoille. En ollenkaan ihmettele työnantajaleirin reaktioita.

Kaikesta sekavuudesta ja epävarmuudesta huolimatta tulevaisuus ja ennen kaikkea lähi-

vuodet ovat tärkeitä. Uskallan olla optimistinen keskitettyjen ratkaisujen suhteen. Jos järkevät ihmiset eivät niitä saa aikaan, pääsevät sekasortoa ja kaaosta tavoittelevat voimat valtaan. Ne, jotka eivät ymmärrä tai jotka tavoittelevat tilapäistä etua, ovat väärällä paikalla. Kokonaisuuden hämärtyminen on työmarkkinajohtajienkin pahin heikkous.

Edessämme on nyt tänä päivänä erittäin ongelmallinen työmarkkinapoliittinen tilanne. Jos

olemme viisaita, otamme tästä jotain opiksemme. Mekanismi ei enää toimi tyydyttävästi. Viime kädessä on kysymys keskinäisestä luottamuspulasta niin palkansaajajärjestöissä kuin työnantajajärjestöissäkin.

Luotettavuudesta ja uskottavuudesta on nyt kysymys. Jos sen pystymme palauttamaan tai luomaan uudelleen, voimme rauhallisin mielin todeta, että tähän on koko toiminnan tarkoituksin.